

Brynjólfi Mortensen til minnis

22.6.1922–21.11.1993

Mikudagin varð Brynjólfur Mortensen borin út úr Tvøroyrar kirkju, kirkjuni, sum forfedrar hansara lótu sóknini fyrst í öldini.

Brynjólfi untist eitt ríkt, áhugavert og fjølbroytt lív, men tær strævnur lótnar vóru ikki fáar, tá hann sum arbeiðsformaður skipaði fyri nærum øllum fiskarbeiðnum á kaj-økinum.

Hann hevði eina síðiliga medferð – vinarligur, hjartaligur og gestabliður sum fáur. Altíð áhugaður í tí, sum fólk var fyri, og sum annars fór fram.

Hesir eginleikar hava havt við sær, at heimíð hjá Monu og Brynjólfi undir Heygnum hevur verið opið fyri einum og hvørjum, og mong hava sitið væl og havt hugnaligar lótur í tí aldar-gomlu lonini.

Væl dæmði Brynjólfi at siga frá, og mangt hevði hann at siga frá, tí mongum hevði hann verið fyri – rík barnaár á Tvøroyri, við skúlskipinum Georg Stage, minnilig ungdoms- og manndómsár í Havn, fyri og undir kríggjum, frá spennandi ferðini við Sjólønuni, frá útferðunum við Havnar Fimleikarfelag, frá árunum í Sørvági, har hann var við at leggja stóðir undir flakavinnuna her á landi, og ikki minst frá arbeiðnum sum arbeiðsformaður á Tvøroyri.

Ikki bara søgur, men ofta frásagnir, sum vóru settar í menniskjaligt, samfelagsligt ella søguligt høpi. Ikki stór orð og einki reyp, men síðiligt og innligt. Tað materialistiska lá ikki fremst í huganum, men hinvegin menniskjaliga sambondini, og tí hava mong kent hugna og fløva inni hjá Monu og Brynjólfi, sum altíð høvdu tíð at seta seg niður at prátta við fólk.

Lívsstarvið hjá Brynjólfi kom at verða í fiskivinnuni, og tað er haðani, at fólk kring landið kenna hann.

Tað er í dag ikki meira enn seks vikur síðani, at vit sótu og tosaðu um stóru broytingarnar í flakavinnuni, og hann segði frá, tá farið varð at skera og frysta flak í Sørvági fyrri 40 árum síðani.

Dánjal Niclasen heitti á hann um at fara til Havnar, tí nakrir íslendingar – og, minnist meg rætt, ein føroyingur, sum hevði arbeitt í Grønlandi – skuldu lera føroyingar at skera flak.

Á Fiskasentralinum lærdu so nakrir føroyingar henda virksháttin, sum gjørdist høvuðsvinna føroyinga á landi.

Komin aftur til Sørvágs varð latið honum upp í hendi at skipa fyri flakararbeiðnum. Mennir – ja, onkur teirra hevði vist roynt tað frammanundan í Íslandi – skóru, og konufólkini pakkadu. Nógvar útróðrarfiskur kom upp á land og væl gekst í hond.

Hetta mundi gera sít til, at aðrir eisini fóru undir hesa vinnu, og eftir at P.f. N. J. Mortensen á Tvøroyri hevði keypt eitt lítið flakavirki í seinnu helvt av fimtiárunum, har royndir høvdu verið gjørdar árin frammanundan, vóru boð eftir Brynjólfi at koma suður.

Umframt at stíla fyri á flakavirkinum hevði hann eisini um hendi saltfiskin og sildaarbeiði í sildatíðini. Harafturat kom so avskiping og lossing, tá skipafelagsskipini komu og fóru. Dagarnir vóru langir. Á hálfari nátt bankaðu útróðrarmenn upp á tey fyrstu árin. Teir skuldu hava olju og agn. Hetta var áðrenn, at tað var vanligt við frystiboks. Eftir ein stuttan blund byrjaði vanligi arbeiðsdagurin. Og hann vardi ofta til seint á kvøldið, ja, út móti nátt, tá síðsti báturin hevði avgreitt.

Var útróðrin nógvar, var lív í niðri á kajuni, tá allir hesir mongu opnu bátarnir

og deksbátarnir komu og blakaðu fiskin upp og koyrdu hann niðan í bórur. Men drúgt kundi vera, tí bátarnir, sum róðu út tá ið seksti- og sjeitiárunum vóru nógvar í tali.

Onkuntíð kundi tó vera langt ímillum bátarnar, og tá ein lóta gavst, fór Brynjólfur kanska niðan, men tá so motorljóð aftur hoyrdist, so oman aftur. Nú kemur hesin ella hasin bátur'n. Haldi, at hann kendi allar á ljóðinum.

Hóast virkið var lítið og umstøðurnar so sum so, mundi gangast væl í hond, tí ikki er langt síðani, at maður innan flakavinnuna segði, at virkið var millum tey best ríku við minsta kostnaði fyri hvørt virkið kilo.

Einasta friløta var sunnudagar, men sunnudag skuldi ofta sendast boð eftir fólk til mánaðag, og ikki sum nú við eini útværslýsing. Nei, tá varð ringt ella vórðu boð givin á annan hátt.

Friður var lítill og arbeiðs-úðin long og krevjandi, tí nógvar var at halda skil á, men evnini at skipa fyri munnu hava verið góð og minnið tað sama. Væl var hann í øgn við fiskafólkið og ikki havi eg hoyrt annað, enn at tey bóru honum alt tað besta.

Tá nýggja flakavirkið, Tvøroyrar Flakavirki, varð tikið í brúk í 1975, stóð Brynjólfi starv í boði, og har arbeiðið hann undir nýggjum og nútímans um-støðum til hann legði frá sær fyri aldur.

Tey seinnu árin á skrivstovuni, men tað arbeiðið mundi eisini falla honum lætt, tí upprunaliga var hann jv skrivstovumaður. Væl hevur arbeiðið verið greitt úr hondum, tí eg minnist mann í fyrirsiting í Havn einaferð siga, at tey skjøl og tilfar, sum kom av flakavirkinum á Tvøroyri, og sum Brynjólfur hevði sett sítt navn undir, vóru altíð

sum tey skuldu.

Tá hann gavst, hevði hann verið í flakavinnuni í meira enn 30 ár – meginpartin av úðini sum formaður, so hann er ein av teimum, sum legði lunnar undir hesa vinnu. Og tey trý stórvini, hann hevði, røkti hann samvitskufult sum fáur.

Upprunaliga var Brynjólfur skrivstovumaður. Hann lærði hjá Balslev & Co í Havn í triátiárunum eftir lokna skúlagongd á Tvøroyri.

Í Havn lutók hann í ymskum. Alit hevur verið sett á hann, og nevndarlímur var hann í fimleikarafelagnum og í klubbanum. Undirkríggnum skipaði hann fyri sivilverjuni í høvuðsstaðnum og í sambandi við hetta arbeiðið fekk hann útbúgving í Yorkshire í Onglandi.

Áræði hevur hann eisini havt, tí undir kríggnum leigði hann saman við, minnist meg rætt, mammubeiggjanum Eiriki Mohr sluppina Sjólvynna. Tveir túrar vóru teir í Íslandi og keyptu fisk, sum teir seldu í Aberdeen. Mangan hevur í veitslulag verið flent at søgum frá hesum túri, sjálvt um hetta var í ringastu krígstíð og vandar lúrdi í luftin og undir vatnsskorpuni.

Sín serliga part í árunum undir kríggnum hevði so-nevnda »fremmedlegion» – soleiðis vóru nakrir av bygdamonnum í Havn, sum ótu hjá Frú Ellingsgaard, skírdi – og mangar eru søgurnar frá hesi tíð.

Ahuga hevur Brynjólfur eisini havt fyri náttúru og landi, og hóast ferðasambandið var vánaligt tá í tíðini, var hann rættiliga víða. Ofta hevur tað undrað meg, hvussu nógvar hann mintist frá hesum túrum – á Slettatindini, í Saksun, á Viðareidi saman við fimleikarafelagnum, á Skælingi, í Trøllhøvda saman við skyldmonnum í Kirkjubø og ábrastaðni við.

Ja, tað eru ikki meira enn seks vikur síðani, at vit sótu og lurtuðu eftir sending úr Tindhólmi, tá hann segði frá ferð, hann sum drongur var í Tindhólmi í nakrar dagar saman við teimum norðuri í Stovu. Og seinni, tá hann búið har vesturi, hevði hann eisini verið í Gáshólmi eftir veðrum.

Brynjólfur var sonur Maju og Johan Mortensen. Maju, ella Marin, sum hon var doypt, var dóttir Paulinu og Hans M. Mohr, skipara í Havn. Hon av Karlskåla í Íslandi og hann av Hoyvíks-garði. Johan var sonur Annu Mariu og Petur Mortensen, keypmann. Hon var úr Búð í Hvalba og hann var av Tvøroyri, sonur Susanne Jacobsdatter av Húsum í Havn og Johan Mortensen, sum var úr Øravík.

Brynjólfur vaks upp undir Heygnum og tey vóru fimm systkin – Anna, Hans, Trúgví, Brynjólfur og Gunnar. Anna er eftir á lívi og býr í Keypmannahavn.

Barnaheimið var trygt og gott, og fjølbroytt var umhvørvið – við neysti, bátum, bói og haga, skipum, handlum og pakkhúsum.

Bátur, neyst og fjørður var ein partur av dagliga degnum. Tað veri seg, tá farið varð við fjardasøri ella tá siglt var við seglbátinum, báturin, sum hevur verið í húsinum í slaka öld.

Hetta umhvørvið – við stórum urtagarði, neysti beint niðan fyri havagarðin, og brúnir beint útan fyri – var eitt savningarstað hjá øllum undir Heygnum í dreingjaárum hjá Brynjólfi og beiggjunum, og hevur verið tað seinni. Har varð svomið og har varð spælt.

Sum óviti kom eg at vera goður við hetta stað, tá omman leiddi dreingin og segði frá. Frá blómum og trøum, bátum og skipum, fólk og huldufólki, hvat var rætt og hvat var skeivt. Á veg oman við øsku ella oman á støðna at vita um onkur sneis var til pinna-brenni.

Tá hon var farin, flutti Brynjólfur við húski suður, og hetta heim og stað var karmur um hvørja summar-frítíð í mong ár.

Hóast dagurin hjá Brynjólfi mangan bæði var strævin og langur, royndi hann at geva sær tíð til túrar við okkum dreingjum út í fjørðin – við snøri ella tráðu – út undir Akurgerð, yvir í Øravík ella Tjaldavík, út í fjarðarmunnan ella fram við Gálganum.

Minnini eru mong og góð frá tí tíðini, og mangt man sita eftir um bát og segl, fólk og stað.

Árinu gingu. Tíðir broyttust. Stórar byltingar millum ættarliðini. Tað, sum hevði verið ein sjálvfylgja varð knappliga ikki so einfalt meira, og kjakið kundi mangan vera drúgt og hart. Hóast tað ikki altíð endaði við semju, kundi hann kanska tykja at skilja okkum yngnu, men hann helt nakað annað.

Prátið var ikki innantómt prát um veður og vind, slatur ella útspilling. Sjónar-ringurin var víður og nógvar hevði hann lisið.

Frá seinastu árunum goyma vit í minnunum lótur á Ternuryggi, har hann trúliga kom á gátt, tá hann var í Havn, men ikki minst lótur í summarhúsum í Típpinum, sum hann fegnast um, at vit høvdu fingið mogleika at hava. Mangt hava vit honum at takka.

Tómur er stólinur við vindeygad í vestaru stovu. Bókin er lögð á hillina. Fleiri av teimum stóru trønum eru farin – av elli og í ódn. Men enn stendur Oymafjall.

Í takksemi minnst vit gubban og pápaheggjan. Friður veri við minnum um Brynjólfi.

Jóhann

Brynjólfur saman við systkinum – Hans, Anna, Brynjólfur, Trúgví og Gunnar – í 1957